

Den nye kgl. anordning om kirkegårde

Kirkegårdsinspektør, havebrugskandidat Hans Rønø

Arbejdet med den af kirkeministeriet så længe bebudede nye kongelige anordning om kirkegårde*) er nu afsluttet, og det skal straks siges, at enhver i kirkegårdskultur interesseret har meget at glæde sig over, når han sammenligner den nye anordning af 20. april 1953 med den gamle af 10. decbr. 1927, hvoraf store partier dog uændret går igen. I den 11. time lykkedes det kirkegårdssektionen af „Fællesrådet for havekultur og landskabsgartneri“, hvor vor forening har sæde, ved besøg i ministeriet på flere punkter at få indflydelse på anordningens endelige redaktion, selv om vi var ved at opgive håbet om at blive hørt. Utrætteligt har dels vor forening, dels nævnte kirkegårdssektion, slidt ministeriets trapper og opnået skiftende ministres tilsagn om forhandling. Den kom sent, men den kom godt.

Alle sine ønsker får man jo ikke opfyldt her i verden. Således lykkedes det ikke at få erstattet ordet *gravstedejer* med *gravstedbruger* eller *-lejer*, hvad må beklages, fordi udtrykket „*ej*er“ bestandig giver anledning til misopfattelse af retten til at disponere over det lejede (fæstede) gravsted i enhver henseende.

Det lykkedes heller ikke at få hævet forbudet mod plantning af *træer* og træagtige buske på gravsteder, hvad nok kan undre, al den stund ethvert anlagt gravsted i Danmark normalt rummer sådanne i form af roser eller stedsegrønne træer. Da anordningen ifølge sin natur skal indeholde vejledende regler, havde det været naturligt, om udtrykket *træer* og træagtige buske, der stammer fra gældende lov af 20. juni 1922, var blevet forklaret derhen, at der med sådanne kun mentes skovtræer og grove buske, hvad der naturligvis er lovens mening.

*) Anordningen forhandles af Foreningen for kirkegårdskultur. Pris 1 kr.

Ministeriet kunne desværre heller ikke gå med til at supplere provstesynet med en *kirkegårdskyndig* mand, hvad dybt må beklages, fordi en sådan sagkyndig bistand ville være til stor hjælp for provsten, der er forpligtet til et fuldstændigt eftersyn af kirkegården og her, søm ikke gartnerisk uddannet, bevæger sig på usikker grund, medens han, hvad kirke, ringmur m. v. angår, har sin bygningskyndige at holde sig til.

Afsnittet om *urnegravsteder* er helt nyt, og heri fastsættes bl. a. størrelsen for en urnegrav til 0,5 m², d. v. s. kun 2 urner på 1 m², der ellers rigelig afgiver plads til 4.

Anordningen tilråder at lade en kyndig arkitekt forestå arbejdet med opførelse af bygninger på kirkegården. I analogi hermed foreslog kirkegårdssektionen en kyndig *havearkitekt* tilkaldt ved ny anlæg, udvidelser eller omlægninger af kirkegårde, men desværre forgæves.

Kirkeministeriet gik heller ikke med til i anordningen at optage en bestemmelse om, at der til gravsteder, der erhverves ud over een fredningsperiode, kræves henlagt en *kapital* til vedligeholdelse. Ønsket herom er foranlediget af, at sådanne gravsteder meget ofte glemmes, derefter sløjfes og så henligger som tomme arealer, der er båndlagt fæstetiden ud. Selv om bestemmelsen ikke blev optaget i anordningen, er der dog næppe tvivl om, at den vil blive apporberet, hvis den foreslås indsat i de enkelte lokale kirkegårdsvedtægter, og det kan ikke stærkt nok anbefales menighedsrådene at tage skridt hertil.

Men lad os nu vende os til de glædelige fremskridt, der er sket. Dem er der heldigvis adskillige af.

Provst *Exners* prisværdige arbejde med frivillige *fredninger* af vore kirkers

omgivelser har sat sig spor i anordningen, der siger, at kirkegårdsbestyrelsen skal overvåge, at kirkegårdens nærmeste omgivelser ikke bebygges eller bruges på skæmmende måde og søge at forhindre sådant ved forhandling, eventuelt ved indberetning til ministeriet. Ligeledes pålægges det menighedsrådet at våge over, at der ikke ved indgribende ændringer af beplantningen på og ved kirkegården sker nogen skade i forhold til den betydning, som kirken og kirkegården har for det omliggende landskabs skønhed. *Ledningsmaster* må ikke anbringes på kirkegården eller i dennes hegn, og ledninger bør ikke føres hen derover.

Ønskes ældre kirkegårde *reguleret*, bør der tages vidtgående hensyn til eksisterende skønhedsværdier, som også uregelmæssighederne kan indebære (bravo!). Den tidligere bestemmelse om, at udlægning af fornødne gange bør ske så hurtigt, som hensynet til bestående gravsteder tillader, er mildnet af til: kan ikke ske, før hensynet etc. Udmærket!

Ved hårdhændede reguleringer har mange gamle landsbykirkegårde mistet deres særpræg for stedse. Lad dog reguleringer ske over lange åremål. Hvorfor jage, til sorg og græmmelse for så mange.

Træer kan stadigvæk kun *fjernes* med prøvstiuvalgets (tidl.: synets) tilladelse. Den nye anordning tilføjer, at hvis et påtænkt indgreb i gammel træbestand er af større omfang, kræves ministeriets godkendelse. Bestående beplantning af skønhedsværdi for helheden må ikke uden kirkegårdsledelsens tilladelse fjernes af gravstedsbrugeren, selv om denne har bekostet beplantningen, og når gravstedet hjemfalder, er beplantningen kirkegårdens.

Ved kirkegårdsudvidelser skal gamle *diger* og *hegnsmure* sædvanligvis bevares og kun forsynes med nødvendige gennemgange, og skal ældre stendiger om-

sættes, må det ske i nøje overensstemmelse med det gamle diges karakter.

Kravene til *kørevejes* bredde er sat ned fra „ikke under“ 4 m til „mindst“ 3, sidegange op fra 1,50—2 m til 1,80—2 m og korte sideveje ned fra 1,5 m til 0,5 m. Storartet. Som belægning må ikke anvendes cementstøbning, hvorved der dog ikke skal forstås fliser.

Sløjfede gravsteder må nu beplantes, medens de før kun måtte gruslægges eller tilsås med græs. Den tidligere bestemmelse om, at *hække* og levende hegn skulle holdes klippede, gælder heldigvis nu kun for hækkene. Menighedsrådene kan kræve *stygplanter*, der gror op ad kirkens mure, begrænset eller fjernet, og medens kravet til *læplantning* før var generelt, skal noget sådant fremtidig kun etableres, når det er påkrævet.

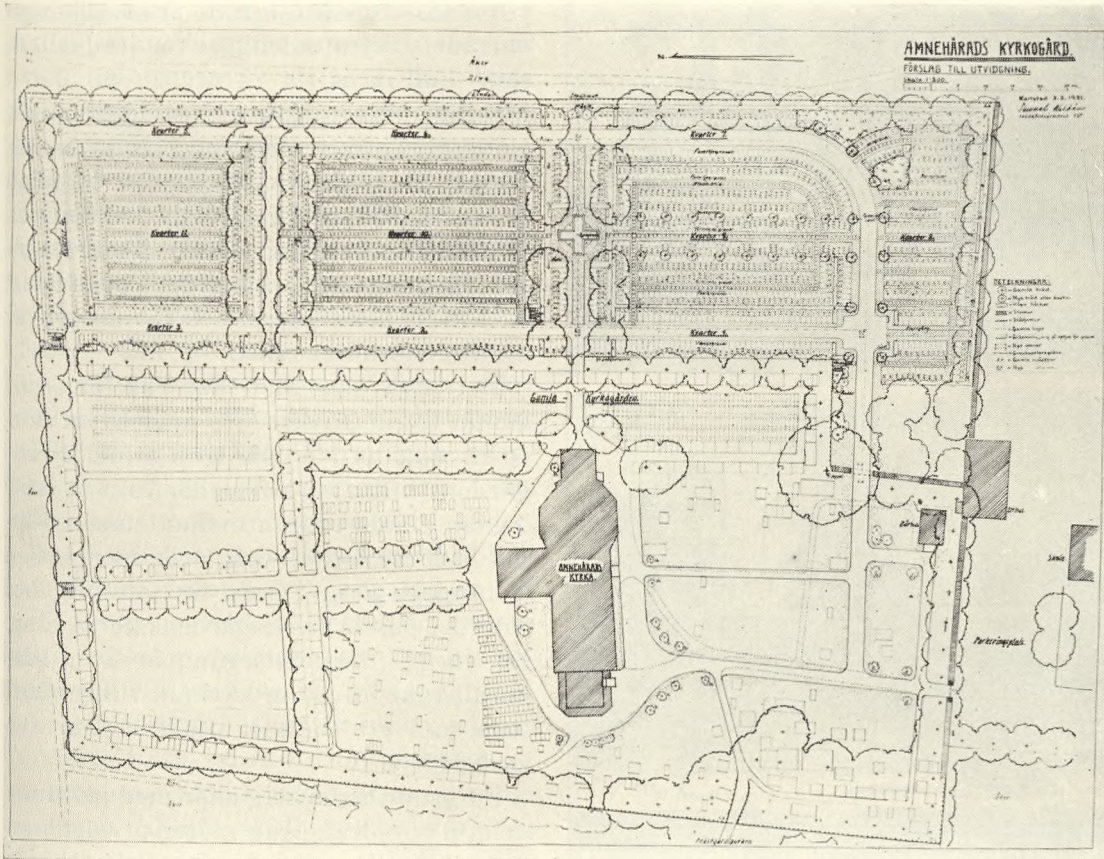
Sager vedr. *nyanlæg* af kirkegårde samt udvidelser og ændringer (herunder *sløjfninger*) af bestående skal alle fremtidig til ministeriet, bilagt planer m. v. Ministeriet kan forelægge alle sådanne sager for kunstakademiets udvalg for havekunst, hvad man må håbe, ministeriet vil benytte sig af, — til gavn for dansk kirkegårdskultur.

Hvad *bygninger* på kirkegårde angår, anbefales det i videst mulig udstrækning at samle, hvad kirkegården har brug for, i en enkelt bygning, der bør placeres under størst muligt hensyn til stedets skønhedsværdier. Bygninger eller dele deraf, der er opført uden ministeriets tilladelse, kan forlanges fjernet.

Det var de vigtigste *æstetiske* bestemmelser. Af *praktiske* skal anføres, at kirkegårdsprotokollen fremtidig skal føres i to eksemplarer*), der skal opbevares forskellige steder, og at gravene nu, ikke som hidtil kun skal sammenholdes med kortet, men også med protokollen, hvad

*) Kirkegårdsprotokol, anbefalet af kirkeministeriet, forhandles af »Foreningen for kirkegårdskultur«. Protokollen er beregnet til 1000 gravpladser og koster 55 kr. (medl. 10 % rabat).

Fig. 10.
Samuel Kaldén:
Udvidelse af
Amnehärads kirkegård.

der naturligvis er af langt større betydning for gravfredens sikring.

Ang. *forsømte* gravsteder lykkedes det at få ændret fremgangsmådernes rækkefølge, således at den efterladende gravstedbruger i første omgang tilpligtes vedligeholdelse; først når beløbet ikke lader sig inddrive, bliver bestemmelsen om gravstedets sløjfning aktuel.

Endelig skal nævnes, at når *dræning* og *kloakering* på kirkegårde er sket, er det fremtidig menighedsrådenes pligt at aflevere kort herover til provstiudvalgets arkiv, hvor de hidtil kun sjældent har været at finde, selv om også den gamle anordning fastslog deres plads dér.

Det var vist det vigtigste, og alt bør have en ende. Lad da de sidste linjer udtrykke tilfredshed med, at den nye anordning også på flere områder betyder et sprogligt fremskridt.

Amnehärads Kyrkogård

Förslag till utvidning

Trädgårdsarkitekt Samuel Kaldén

Amnehärads Kyrkogård är en större landskyrkogård belägen i norra Västergötland intill Gullspångs Brukssamhälle. Utvidningsområdet är även utformat i landskyrkogårdskaraktär med starkt utnyttjad areal. Det övervägande antalet gravar har traditionsenligt läge i öst och västlig riktning.

Planen avser utvidning åt öster omfattande 8,920 kvm huvudsakligast åkermark, som utgöres av lerjord. Området är 48 m brett och 175 m långt och sträcker sig utmed gamla kyrkogårdens hela östra sida. Därigenom kommer även ett mindre, bergigt område bakom bårhuset inom kyrkogårdsområdet. Där växande lövträdsväxt upprepans och be-